

Recenzent: dr hab. Dariusz Przybylski
Wydział Kompozycji i Teorii Muzyki
Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina
Warszawa

Warszawa, 2.01.2023

Recenzja

w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej: sztuki muzyczne pani **mgr Monice Szpyrce**, na podstawie utworu *Part among Parts* na orkiestrę kameralną i akordeon wraz z opisem „Koncepcja złożonej prostoty (*Complex Simplicity*) w kontakście utworu *Part among Parts* na orkiestrę kameralną i akordeon” – wykonana na zlecenie Rady do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. K. Pendereckiego w Krakowie.

OCENA DOROBKU DOKTORANTKI

Monika Szpyrka – kompozytorka urodzona w Krakowie w [REDACTED] roku. Jej utwory wykonywane były na koncertach w Polsce i za granicą, między innymi: Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień”, Pulsar Festival w Kopenhadze, Panorama Festival i RAMA Festival w Aarhus, Musica Electronica Nova i Musica Polonica Nova we Wrocławiu, Międzynarodowych Kursach Muzyki Nowej w Darmstadt, Young Composers Meeting w Apeldoorn, Międzynarodowym Festiwalu Kompozytorów Krakowskich, Krakowskim Festiwalu Akordeonowym, Międzynarodowym Festiwalu „Ostrava New Music Days”, Festival Aktuelle w Norymberdze. Współpracowała z zespołami i wykonawcami: Aarhus Sinfonietta, Airborne Extended Ensemble, Duo van Vliet, E-MEX Ensemble, Ensemble Modern, Ensemble Recherche, Gośka Ispording, Henrik Brendstrup, Kompopolex Ensemble, Lutosławski Quartet, Małgorzata Walentynowicz, Melos Ensemble, NJYD Quartet, Orkest de Ereprijs, Orkiestra Muzyki Nowej, Ostravská Banda. Brała udział w lekcjach mistrzowskich m. in. z: M. Andrem, R. Ayresem, J. Kreidlerem, B. Langiem, S. Prinsem, R. Saunders, M. Stroppą, J. Walshe, A. Zubel. Jest laureatką Stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Kultura w sieci” (2002), Stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dla najlepszych studentów (2017), a także Stypendium Sapere Auso (2017/18). Ukończyła studia magisterskie z Kompozycji w Akademii Muzycznej w Krakowie w klasie prof. Anny Zawadzkiej-Gołosz oraz studia licencjackie z Teorii Muzyki. Obecnie

realizuje studia doktoranckie w macierzystej uczelni oraz program solistyczny w DJM w Aarhus pod kierunkiem Juliany Hodkinson, Nielsa Rønsholdta oraz Simona Steena-Andersena.

Zdobyła nagrodę 68. Międzynarodowej Trybuny Kompozytorów Europejskiej Unii Radiowej we Włoszech w kategorii "Młodzi kompozytorzy" za utwór „Parts among Parts” (2021) na akordeon i orkiestrę, w dniach 31 maja – 3 czerwca 2022 r.

Dorobek doktorantki Moniki Szpyrki oceniam na spełniający kryteria w toku postępowania o nadanie stopnia doktora.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Doktorantka mgr Monika Szpyrka przedstawiła kompozycję *Part among Parts* na orkiestrę kameralną i akordeon (2021) oraz jej opis pt. *Koncepcja złożonej prostoty (Complex Simplicity)* w kontakście utworu *Part among Parts* na orkiestrę kameralną i akordeon.

KOMPOZYCJA

Part among Parts na orkiestrę kameralną i akordeon (2021)

Czas trwania utworu ok 15 minut.

Utwór został zamówiony przez 64. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień“. Prawykonanie odbyło się 24.09.2021 w Sali Koncertowej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie.

Partytura poprzedzona została wykazem składu instrumentalnego utworu, który przeznaczony jest na 7 instrumentów dętych drewnianych, 3 instrumenty dęte blaszane, 2 perkusje, harfę, fortepian, akordeon oraz 6 instrumentów smyczkowych. Kompozytorka zawarła również dodatkowe informacje wykonawcze dotyczące poszczególnych grup instrumentalnych, a także poszczególnych instrumentów.

Partytura została sporządzona klarownie i czytelnie. Utwór wyzyskuje harmonikę opartą o oryginalne rozwiązania opisane w dystertacji doktorskiej. Uwagę zwracają centralne dźwięki, na bazie których kompozytorka buduje charakterystyczne współbrzmienia, a poprzez

zastosowanie specyficznej instrumentacji uzyskuje efekt bardzo bogatej brzmieniowości niewielkiego zespołu wykonawczego. Poszczególne grupy instrumentalne zakomponowane zostały w sposób uzupełniający się, co tworzy oryginalną teksturę orkiestrową. Liczne powtórzenia danych obiektów dźwiękowych ukazywane są w różnych kontekstach oraz harmoniach, co pozwala na zbudowanie zaplanowanego przebiegu emocjonalnego dzieła, utkanego z ograniczonego materiału muzycznego. Potwierdza to dużą wyobraźnię doktorantki w sposobie operowania i przetwarzania materiału opartego na stworzonych strukturach w procesie prekompozycji. Partia solowego akordeonu wyzyskuje bogactwo barwowości tego instrumentu poprzez zastosowaną różnorodność artykulacyjną i dynamiczną.

W warstwie orkiestrowej na uwagę zwraca bogactwo środków wykorzystanych do budowania odpowiedniego kolorytu i wydobycia z zespołu wykonawczego zamierzonych kombinacji barwowych, opartych na założeniach prekompozycyjnych. Kompozytorka z wyczuciem łączy brzmienia poszczególnych grup orkiestrowych. W sferze organizacji materiału dźwiękowego zastosowane zostały liczne stuktury horyzontalne, będące jedną ze składowych wielowarstwowej faktury. Myślenie planami dźwiękowymi pozwala stwierdzić, iż kompozytorka świadomie korzysta z zaprojektowanego aparatu wykonawczego. Faktura orkiestrowa w miejscach szczególnych, jak kulminacje *tutti* czy nagłe „zrywy” dynamiczne ukazują opanowanie techniki orkiestrowej.

PRACA PISEMNA

Praca pisemna jest opisem przedstawionego w przewodzie doktorskim dzieła *Part among Parts*. Składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia, aneksu i bibliografii.

Autorka w swojej dysertacji doktorskiej mierzy się z zagadnieniem prostoty i złożoności w duchu odpowiedzi na własne, indywidualne potrzeby artystyczne. Przedstawia koncepcję w oparciu o autorską refleksję na temat złożoności i prostoty w konstruowaniu materiału muzycznego wraz z kontekstem jego odbioru w procesach percepcyjnych. Analiza kompozycji poprzedzona jest przybliżeniem estetycznych motywacji powstania omawianej koncepcji, funkcjonowania metody w utworze, uwzględniony też jest kontekst rozwoju myślenia o złożoności i prostocie w historii sztuki XX wieku, w tym sztuk wizualnych i performatywnych. Tekst ujęty jest w trzech rozdziałach:

Rozdział I. zawiera skrótowe, teoretyczne rozwinięcie tematu, z uwzględnieniem definicji prostoty i złożoności funkcjonujących w nauce, prezentację nurtów opartych o prostotę lub złożoność w sztukach wizualnych oraz koncentruje się na aspekcie złożoności i prostoty w muzyce z punktu widzenia estetycznego.

Rozdział II. przedstawia zarys tendencji związanych z dominacją redukcji lub komplikacji w muzyce nowej drugiej połowy XX wieku, a także przenikanie się tych tendencji w twórczości najnowszej.

Rozdział III. odnosi się już do samej kompozycji, poczynając od przedstawienia inspiracji towarzyszących powstawaniu utworu i drogi do realizacji idei kompozycji na podstawie poprzednich utworów, po analizę artystycznego poszukiwania koncepcji złożonej prostoty i jej ostatecznej wykładni, według której skomponowany został utwór *Part among Parts*, uwzględniając najważniejsze jego komponenty z punktu widzenia zastosowanej metody złożonej prostoty (*Complex Simplicity*): konstrukcję formalną, organizację materiału dźwiękowego, opis modeli fakturalnych, dramaturgię, kształtowanie barwy w zabiegach instrumentacyjnych i technikach instrumentalnych, organizację czasu, wizerunek notacyjny oraz rolę instrumentu solowego.

Opis dopełnia Bibliografia oraz Aneks zawierający *Ujęcie syntetyczne* prezentujące graficznie najistotniejsze komponenty utworu *Part among Parts*, jak również szersze omówienie Projektu artystyczno-badawczego wraz z partyturą oraz tabelą podsumowującą jego wyniki.

Praca wyróżnia się oryginalnością podjętego tematu, nie jest tylko autoanalizą własnego dzieła, ale zawiera szerokie spojrzenie na procesy redukcji i komplikacji w muzyce drugiej połowy XX wieku. Praca pisemna jest znakomicie inkrustowana przykładami graficznymi, co przybliży opisywane zagadnienia jej czytelnikowi.

Po zapoznaniu się z pracą pisemną można mieć pewność, iż autorka świadomie operuje materiałem dźwiękowym zastosowanym w kompozycji, formą dzieła, a także pozostałymi elementami dzieła muzycznego. Praca analityczna jest napisana stylistycznie bardzo dobrym językiem a układ strukturalny pozwala dokładnie zrozumieć materię muzyczną utworu.

KONKLUZJA

Stwierdzam, iż dorobek artystyczny i praca doktorska mgr Moniki Szpyrki spełniają warunki sformułowane w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r. Poz. 574 z późn. zm.). Popieram wniosek o nadanie doktorantce stopnia doktora w dziedzinie sztuki, dyscyplinie artystycznej: sztuki muzyczne.

Dariusz Pylybolski